

mente, dok se M. Jurković pozabavio franačkim utjecajem na konstituiranje crkvene umjetnosti u Hrvatskoj. P. Štih donio je jedan kritički pregled novih pokušaja rješavanja problematike Hrvata u Karantaniji, a R. Katičić u kratkom, ali vrlo konstruktivnom prilogu, iznio je neka opažanja uz 29., 30. i 31. poglavlje Konstantinova De administrando imperio, ukazavši da pomicanje vremena doseljavanja Hrvata s prve polovice VII. u kraj VIII. stoljeća ne predstavlja rješenje dvaju mračnih stoljeća hrvatske povijesti, te ukazao da filolozi povjesničarima trebaju pomoći u tumačenju izvora, ali temeljni posao ipak treba prepustiti povjesničarima.

Bilješke u vezi s nastankom hrvatske države u 9. stoljeću L. Margetića još je jedna u nizu njegovih polemika s Konstantinom Porfirogenetom i dolaskom Hrvata u današnju postojbinu. Iako se ne može poreći da su neke njegove postavke ispravne, teško se otići dojmu da Margetić na osnovu njih donosi predalekosežne zaključke.

Duvanjskom saboru i tumačenjima riječi Dalmatia u srednjovjekovnoj historiografiji svoj je rad posvetio L. Steindorff, dok je I. Mirnik obradio numizmatičke nalaze u Dubrovniku. Posljednji rad zastupljen u knjizi predstavlja vrlo koristan prilog F. Smiljanića Prilog proučavanju županijskoga sustava sklavinije Hrvatske.

Svakako treba istaći i radove dvojice uvaženih autora i stručnjaka koji su sudjelovali u radu simpozija, ali na žalost nisu dočekali izlazak knjige, pa se njihovi prilozi ovdje objavljuju posthumno. J. Lučić obradio je podatke o doseljenu Slavena u starijoj dubrovačkoj historiografiji, dok je Z. Gunjača u referatu Groblje u Dubravicama kod Skradina i druga groblja 8-9. stoljeća u Dalmaciji iznio svoja viđenja dosadašnjih rezultata arheoloških istraživanja ovih lokaliteta.

Budući da su pokretači projekta bili svjesni da je jedna od glavnih teškoća hrvatske historiografije njezino slabo poznavanje u inozemstvu odlučeno je da se referati na stranim jezicima tako i tiskaju uz prijevod, dok su ostali popraćeni opširnim sažecima na engleskome jeziku. Opći je zaključak da je objavljivanje knjige "Etnogeneza Hrvata" hvale vrijedan potez jer su svi zastupljeni radovi obogatili hrvatsku povijesnu znanost te, neki više, neki manje pripomogli rješavanju problema hrvatske etnogeneze. Najveći je doprinos ove knjige što pokazuje da je u stavovima i razmišljanju povjesničara učinjen veliki kvalitativan pomak i značajan odmak s pozicija na kojima je hrvatska historiografija predugo stajala.

Vladimir Posavec

"Srednjovjekovni imaginarij" Jacquesa Le Goffa i analisti

"Srednjovjekovni imaginarij" je zbirka eseja Jacquesa Le Goffa izdanih 1985. g. na francuskom jeziku, a u hrvatskom prijevodu tiskanih 1993. g. U tim esejima Le Goff precizira, proširuje i produbljuje potragu za obnovljenom vizijom srednjovjekovne historije, koju je započeo 1977. g. u zbirci eseja "Za jedan drugi srednji vijek". On odbacuje tumačenje povijesnih činjenica isključivo njihovom genezom. Le Goff misli da se historičar ne smije podrediti samo izvoru i pojmovima na kojima je počivala tradicionalna historija, činjenici, dokumentu i kronologiji. Možemo reći da je Le Goff pod snažnim utjecajem, pa i nastavljač, francuske strukturalne historiografije, koja ističe istraživanje prošlosti kao cjeline sastavljene od dijelova koji među sobom stoje u točno određenim odnosima. Zadatak koji si je Le Goff postavio je dati prilog istraživanju srednjeg vijeka. On misli da se pri proučavanju srednjeg vijeka na fakultetima vrlo malo pažnje posvećivalo književnosti, umjetnosti, pravu, filozofiji, teologiji. Međutim, potrebno ih je pažljivo proučiti, kako bi se dobila jasna slika o prošlosti srednjeg vijeka.

Proučavanjem raznih sektora društvenog života moguće je, prema Le Goffu, dobiti cjelovitu sliku. On u svom znanstvenom radu i proučavanju daje pažnju nečemu imaginarnom, kako bi se i to uklopilo u strukturu. Proučavanje imaginarnog u društvu znači zaći u srž njegove svijesti i povijesnog razvoja. To znači zadirati u porijeklo i srž prirode čovjeka. Prema Le Goffu, imaginarno je sastavni dio vremena i prostora koji se prikazuje, a povijest bez imaginarnog je osakaćena i neutjelovljena povijest. Le Goff je u knjizi "Srednjovjekovni imaginarij" razvrstao svoje eseje u poglavlja pod naslovom: Čudesno, Prostor i vrijeme, Tijelo, Književnost i imaginarno, Snovi, Prema političkoj antropologiji. To su ujedno i predmeti njegova istraživanja. Tema čudesnog je srž srednjovjekovnog imaginarnog. Čudesno pohodi velik dio svijeta srednjovjekovnog imaginarnog

nog u prirodi, kod čovjeka, životinje, predmeta, u geografiji i historiji. Povijesne izvore srednjovjekovnog čudesnog Le Goff nalazi u Bibliji, antici, barbarskoj tradiciji i folkloru.

Lucien Febvre i Marc Bloch, koji su u časopisu *Annales* upoznavali čitatelje s dometima i problemima sociologije, geografije, demografije, kolektivne psihologije i etnologije, znatno su utjecali na Le Goffa. Bliske veze s društvenim znanostima dale su nove dimenzije kategorijama historije, prostoru i vremenu, kojima se i Le Goff bavi. On, slično kao i Fernand Braudel, čvrsto povezuje prostor s vremenom. On prikazuje srednjovjekovni sistem proučavanja prostorno - vremenskih struktura, gdje se, ne uzrokujući jedno drugo, povezuju materijalne i duhovne činjenice, koje se stvaraju oko vremenskih i prostornih datosti. Šuma, polje, vrtovi, vlastelinstva, grad, ujedno su i geografski i imaginarni životni okviri muškarca i žene u srednjem vijeku. Le Goff tu povezuje historiju i geografiju jer, kao i Lucien Febvre, misli da historičar ne može razumjeti razvoj društva, a da ne uzme u obzir geografsku sredinu. Prostor i mjesta rada i društvenih običaja, također su visoko simbolični, ispunjeni strahovima, željama, snovima i legendama. Po uzoru na ekonomiste poput Adama Smitha, Davida Humea i drugih, koji se bave vremenskim ciklusima, Le Goff se bavi ciklusima kao što su vrijeme liturgije, vrijeme seljačkih radova, vrijeme gradskih radova i slično.

Predmet istraživanja nekih francuskih strukturalnih historioografa, poput Marca Blocha u knjizi "Feudalno društvo", je čovjek u društvu koji mijenja zemlju na kojoj živi. Le Goff, također, pridaje pažnju čovjeku, međutim on u knjizi "Srednjovjekovni imaginarij" posvećuje cijelo poglavlje čovjekovom tijelu, koje je po njemu novi predmet historije. On misli da tijelo zadržava središnje mjesto u srednjovjekovnom sistemu, te pridaje pažnju promjenama u gledištu na tjelesne užitke iz srednjeg vijeka u odnosu na antiku. Pored toga, Jacques Le Goff je nastojao istražiti, po njemu, povlašteno područje imaginarnog, područje sna. Zanimljivo je vidjeti koliko je Crkva zadirala u područje tjelesnih užitaka i u područje sna. Time Le Goff daje prilog za dobivanje cjelovite slike društvenih odnosa u srednjem vijeku.

Za Le Goffa veliku važnost ima historija književnosti i historija umjetnosti. "Čista" historija je bez njih osakaćena. On misli da je u historiju potrebno uključiti historiju prava, historiju znanosti i tehnike, historiju ekonomije. Tu možemo uočiti i utjecaj Ernesta Labroussea, glavnog pokretača istraživanja analističke škole na području ekonomske historije. Sa psihoanalizom, sociologijom, antropologijom, razmišljanjem o medijima možemo, prema Le Goffu, sve više spoznati da je čovjekov život i život društva vezan uz slike kao i uz mnogo opipljivije činjenice. Te slike su nešto što se odvija u čovjekovoj svijesti. Povijest imaginarnog upravo je produbljivanje te povijesti svijesti.

Jacques Le Goff kritičan je prema nekim analistima koji su poput Luciena Febvrea, htjeli izbaciti političku historiju iz repertoara historičara. Nije se slagao s Marc Blochom i Lucienom Febvreom koji su pisali da je politička historija zastarjela i prevladana. Le Goff je mislio da je potrebno oživjeti političku historiju uključivanjem simboličkog i imaginarnog. On uzima političku historiju u obzir, ali ne više kao "historiju - priču" o djelatnosti države, velikih osoba i institucija, nego kao integralni dio historije društvenih struktura. Ta gramatika političke povijesti ostati će uvijek ne samo korisna nego i potrebna. Neophodni su kronologija političkih događaja i biografija političkih ljudi, međutim, prema Le Goffu to su samo dijelovi jedne strukture koji s ostalim dijelovima daju cjelovitu sliku. Naziv toj novoj političkoj historiji je političko - historijska antropologija.

Kako bi se došlo da što točnijih rezultata, Le Goff je, slično kao i Fernand Braudel, vjerovao da društvene znanosti moraju biti pomoćne jedna drugoj. Tako politička historija ne može pretendirati na samostalnost. U vrijeme multidisciplinarnosti, zatvaranje u samo jednu znanost je posve neodrživo. Tako politička historija, prema Le Goffu, više nije "kičma" već "jezgra" historije.

Mario Pašić

Hrvatske županije kroz stoljeća

(skupina autora), Školska knjiga, Zagreb 1996., 168 str.

Tijekom prošlih vijekova županije u Hrvatskoj su bile jedan od temeljnih čimbenika hrvatske državnosti. Niz stoljeća duga povijest županija svjedok je djelovanja hrvatske države i njezinog ustroja u sklopu različitih povijesnih epoha. Predstavljajući teritorijalno-

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

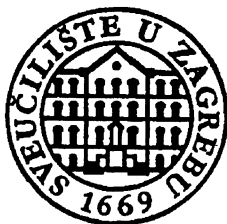
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY

INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

29



ZAGREB

1996.

Izdavač: **ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

REDAKCIJA:

Branka BOBAN, Neven BUDAK, Mirjana GROSS, Franko MIROŠEVIĆ,
Štefica POPOVIĆ, Nikša STANČIĆ, Božena VRANJEŠ-ŠOLJAN

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

Adresa uredništva: Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Zagreb, Ivana Lučića 3

tel.: 385 (0)1 6120 150 fax: 385 (0)1 6156 879
385 (0)1 6170 685

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.

ZA IZDAVAČA:
Stipe BOTICA

DESIGN NASLOVNICE:
Iva MAKVIĆ

**PRIJEVOD SAŽETAKA NA
ENGLISKI JEZIK:**
Nikolina JOVANOVIĆ

PRIPREMA ZA TISAK:
Hrvoje STANČIĆ

TISAK:
KRATIS
Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u veljači 1997. godine